

Szózat az olvasóhoz!

Tekintetbe vevén a nagy elcsüggedést s megkeseredést, melyet egy különben jóakaró s nemes magyar tudós a magyar tudományos akademiánál múlt hónap 1-én tartott értekezésében előfordult kedvezőtlen kifejezések a zsidók iránt, ezek között okozott, s látván miként sokan hitsorsaim közül ezen ügyet túlzottak, s evvel oly nagy lármát űztek, mintha a zsidók Magyarországon hazájukat elvesztették volna, szerencsésnek tartom magamat megmutatni, miszerént a Magyarok még mindig a régi lovagias nemeslelkű emberek, kik a szerencsétlen hazátlan zsidó jövevényeket gazdagforrású országukba vették fel.

Én pedig, miután fentebb említett értekezést a „Pesti Napló”-ban olvastam, következő emlékiratot, melyben hitsorsaim tiszta jelleme világosan be van bizonyítva, szerkeszttem s ezt a magyar tudom. akadémia titoknokának Szalay László urnák múlt hó 19-én ezen szavakkal nyújtottam be : Használja bölcse belátása szerint a haza javára az akademiánál. S íme e hó 5-én a titoknok ur miután előbb bírálat alá vetette vala, s ez igen érdekesnek találta, az akadémia levéltárába el is fogadá. Jelül annak, hogy T. A. úr említett értekezésében csak saját maga véleményét fejezte ki, a nélkül, hogy az akadémia ezt magáévá tette.

Ha azonban emlékiratom felolvasásra nem került, okát csak annak tulajdonítani kell, hogy az akadémia ezen országban lakó különfajú kiváló vallással bíró népcsoportulatok fölötti vitatás körre nem válhatik.

Ezen alkalommal a m. t. akadémia több jelentékeny tagjával értekezvén, legnagyobb örömmel értesültem, miszerint az akadémia összes tagjai, úgyszinte a műveit magyarok mind a feltétlen teljes zsidó emáncipáció mellett vannak, amint ez 1842- s 1861-ben országgyűlésileg elvül mondatott ki, s ha nem sokára az országgyűlés összeül (adja Isten), a teljes jogegyenlőség a feltétlen zsidóemáncipáció val Magyarországon bizonyára a honatyák törvényes határozatává válik.

Pest, jan. 12-én 1863.

Spiegler Gyula.

A magyar tudományos akadémia levéltárába elfogadott emlékiratom a zsidókról Magyarországon.

I.

A zsidók Magyarországon foglalkozásukra nézve külön osztályt nem képeznek, mivelhogy ok mint a más népbeliek hazánkban mindenféle ügy gyei dologgal foglalkoznak. Vannak kereskedők, mesteremberek, orvosok, iparosok, ügyvédek, tanítók, földművelők sat., habár nem tagadható, hogy kiváló jellemök a kereskedelem. A zsidók sok egyes kivétellel becsületes emberek mint kereskedők is; mert a becstelen bizony nem sokra mehet üzletében. A zsidók általánosan véve igen éles becsületérzéssel bírnak majd mindenki közülök. Ábrahám fejedelem fiának Isten 4 évezred előtti megválasztott népe tagjának tekinti magát, s így igen érzékeny. Iá pedig gyöngé becsületérzéssel bírnának, amint némelyek róluk felteszik, ilyféle állítások nem oly nagyon fájának sziveiknek; nem is „minden szunyagból elefántot csinálnának.” Minthogy pedig tényekből az egyes ember, a törzs, a nép, a nemzet legjobban jellemezhető, azért én is állításom megerősödése végett legalább egy tényre hivatkozom, üt évvel ezelőtt egy Mortára nevű kis zsidó fiút hatalmas főpap államában szülői karjaiból ezen gyöngé mentséggel, miszerint dajkája által kereszteltetett vala, ragadott ki. S lám, az egész zsidóság becsületérzése fel volt háborítva. Nálunk Magyarországon úgy mint a távol indiában.

A közvéleményt mozgásba hozta, a liberális sajtót pártfogóivá tette, hatalmas kormányokat erélyes lépésekre érdekében bírt; s ki az 1859-ik év olasz háború megelőző eseményei összefüggését figyelmesen tanulmányozta, tudja, miszerint ezer

háború keletkezésének főokai egyike épen ezen esemény volt.

Igaz ugyan vannak zsidók, a kik becstelének, tolvajok, csalók sat.; ezek pedig egyesek, s ki tekintené az egyesek bűneit népük jellemvonásainak?

Bizony van sok magyar, a ki hazaáruló; hát azért a magyar hazaáruló! Vannak roppant nagyszámú olaszok a kik rablók; hát mondhatjuk-e az olaszokról, hogy rablók? Vannak ugyan igen sokan a francziák közül a kik romlottak, hát nevezhetjük-e meg a francia népet vagy nemzetet romlott nép- vagy nemzetnek ?

A zsidók századok évezredek óta eltűrt szenvedések s nyomor következtében igen komoly emberekké váltak. Tudva dolog pedig a komoly ember felületességgel nem bír. A mi híres tudósaink, iparosaink, művészeink, orvosaink, s több szakbeli nagy embereink legjobban megczáfolhatnának azok felállítását, miszerint a zsidók felületességgel bírnak.

Én azonban az egyesek erényeit épen oly kevéssé mint az egyesek bűneit népük jellemvonásainak tekinthetem. De menjenek csak azok,, kik a zsidókat felületességgel vádolják fő s közép iskolákba, s vizsgálják a zsidó tanulókat, lépjenek be zsidó gyárak-, boltok- s műhelyekbe, lássák s hallják ami zene-, dal- s színművészeinket; nézzék meg híres művészeink szép s nagy műveit; olvassák tudósaink, költészeink s íróink munkáit; ismertessenek meg külföldi államferfiainkkal; látogassák nevezetes orvosainkat s ügyvédeinket; vádolhatják-e azután is a zsidókat felületességgel ?

A zsidók különösen mezővárosokban s falun igen józanéletű emberek, éles észszel, kitartással, erélyességgel, nagy szorgalommal, jótékonyssággal, a családi viszonyokban soliditással bírnak. Valóban olyan emberek nem is lehetnek hiúk.

Vannak pedig nagyszámú zsidók, kiknek az előszámlált erények hiányoznak; ezek bizony hiúsággal bírnak s nagy fényűzéssel élnek.

Néhányan vetik szemökre a zsidóknak, hogy idegenkednek a munkától; csekély véleményem szerint a zsidó mesterlegények s a hordárok minden utca szegletnél ezen vádot legjobban czáfolhatják meg. Egyébiránt a zs. törvény a zsidóknak a munkaságot parancsolja. Az ókori legnagyobb rabbiak egyszerű munkások vagy mesteremberek valának. Hilel a nagy patriarcha favágó volt, rabbi Jiczchak kovács, rabbi Jochánán csizmadia, rabbi Josua szónégető, Admon vízhordó sat. Rabbi Seset hordái volt, ő azt szokta mondani: „Édes a munka, fölmelegíti az embert.”

A törvényről beszélvén ki akarom jelenteni, hogy ez a fürdés-, mosdás- s tisztatartásra vonatkozó sok rendelete által a tisztaságot parancsolja, s gondolom, hogy Mózsés vallása követői a tisztaságra vonatkozó parancsolatait meg is tartják.

Menjenek csak azok, kik a zsidókat tisztaság hiányával vádolják azok házaiba, s nem sokára meg fognak győződni arról, miszerént a zsidók tisztaságra nézve ezen országban lakó más nemzetbelieknek hátra semmi esetre nem állanak.

A zsidók Magyarország kereskedésének főemberei. Ez által pedig bizonyára az ország ártalmára nem is lehetnének, ellenkezőleg jólétének s gazdagságának főokozója Magyarországnak, mint minden terménnyel bővelkedő országnak a kereskedés, s így az izraelita nép kereskedelmi szelleme által a haza felvirágzását előmozdítja. Kérdeztessenek csak a földművelők, parasztok; mesteremberek sat. ha jó dolguk van az idén a zsidók termény kereskedésének csökkenése miatt. Mi által gazdagodtak meg a földművelők, a parasztok a két utolsó évtizedben. Szeretett honunk földjének ára mi által négy-

szeresült? Hát nem a zsidók terménykereskedése annak-e az oka? – Hisz az ember, a ki Francia, Angol-, Olasz-, Német-, Spanyolországban, Amerikában vagy Ázsiában egy népnek tanácsolná, hogy mondjon le egészen kereskedéséről, s kizárólag a földet művelje s kézműveket gyakoroljon, minden épeszű embertől nevettenék ki, mert mikké válnának az országok a mi materiális korunkban, ha lakosai csupa kézművészek, mesteremberek s földművelők lennének? –

II.

A zsidók Magyarországon ugyan két osztályba oszlatnak, de nem gazdagokba s szegényekbe, mint-hogy a gazdagok a szegényektől csak pénzük által különböztethetnek meg; hanem óhitűek s vallási szabadelvűekbe.

Az óhitűek a conservativ elemet a szó legszorosabb értelmében képezik. A jó régi világhoz minden jó s rossz sajátságaihoz oly erősen ragaszkodnak, hogy magok az emáncipációról hallani sem akarnak. Mindazáltal háládatosak ezek mint a zsidók általában, s ha egyszer tökéletesen emáncipálva lesznek a törvény s a köznép előtt, akkor, de csak akkor ki fognak menni kizárakodásukból, elkülönítésükből, legbuzgóbb hazafiakká s leghasznosabb polgárokká leendenek.

A szabadelvűek pedig a haladás s korszerű újítások meleg pártfogói. Fájdalom, hogy a zsidók közt eddig még nem lépett föl egy hittudós sem, a ki nyíltan s világosan az óhitűség s a vallási szabadelvűség közti határt mérsékelt s kiengesztelő szándékkal tűzte volna ki. Ezen okból pedig az óhitűek s szabadelvűek közt majdnem szakadatlan viszály létezik, miáltal azonban sajnálatra méltó súrlódások s perlekedések oly nagy mértékben keletkeznek, hogy a zsidók Magyarországon községi belügyeiket

a kormány beleegyezése nélkül rendbe hozni nem tudják. (Örömmel megjegyezzük, miszerént fővárosunk izr. hitközségében Dr. Hirsler a híres szemorvos úr elnöksége alatt a legszebb egyetértés uralkodik.) Ez is az oka, hogy a zsidók Magyarországon minden létező kormány feltétlen pártolói. Egyébiránt gyönges a köznép megsértésének kitett helyzetöknél fogva arra szorítkozvák, hogy oltalmaztassanak s védessenek.

A zsidók kereskedésük s üzletök által a köznéppel gyakrani ériutkezésbe jövése nem nagy baj gondolom a társadalomra nézve. Ellenkezőleg hasznos a köznépnek nézve, mert bizonyára nem szolgálhat hátrányára, ha eszélyes, józanéletű, szorgalmas, jótékony, kitartással bíró, családi viszonyokban solid emberekkel társalkodik. Gyermekség felállítani, hogy a köznép meghagyja magát csalni a zsidótól. Hisz a mi időnkben a magyar parasztnak sok urnái több esze van. Hasznos a zsidókra nézve, mert ez által legjobban magyarosodnak meg, magyarosodásukat pedig minden hazafi óhajtja.

Sajnálattal be kell vallanom, hogy a zsidók Magyarországon inkább a németekhez szítnak. Főokait meg is akarom mondani. A zsidók kevés kivétellel Némethonból Magyarországra költöztek, s így bejöttükkor német nyelven beszéltek, német szokásaik s német nézleteik valának. Ezen század 5-ik tizedéig nem igen kedvező állapotban találtott sem a magyar nyelv, sem a magyar zsidó. Akkor az urak Magyarországon még nem vonakodtak németül beszélni, s a köznép nem igen sajnálta a zsidót kigúnyolni, kicsúfolni, becsteleníteni. Azért a magyar zsidó idegenkedett a magyar nép s nyelvétől. Miután pedig a magyar nyelv a honatyák nyelvvé vált s a zsidók jogai az 5-ik évtized elején országgyűlésileg ismertettek el, a háládatos zsidó is magyarosodásukhoz fogtak; s lám, még ezen év-

tized végén roppant előhaladásuk szépen világosan bizonyult be. Testvérüljenek tehát őszintén a magyarok a zsidókkal, s ezek bizonyára meg is fognak magyarosodni.

Továbbá a szent-írás a zsidó fiuk elemi oktatásának fő tárgya majdnem minden zsidóiskolában németül tárgyalatik, mivelhogy sajnálattal ki kell mondanom, még nem létezik a mi nagy honunkban zsidó auctoritások által magyarra fordított szent biblia. Csekély véleményem szerint pedig a zsidók magyarosodásáról szó sem lehet, míg ezen magasztos munka létre nem jön. Mikor a nagy bölcsész Mendelson a zsidók németesítéséhez fogott, legelső feladata volt Mózes 5 könyveit s a zoltárokat tiszta németre fordítani, a biblia egyéb könyvei fordítását valósítani; s íme mily roppant sikert aratott tervével. Valóban ha én gazdag volnék, s a magyar nyelvben már jártosabb, saját költségemen fordítanám s fordíttatnám a szent bibliát; szegény sorsomban pedig csak minden díj nélküli közreműködésemet ajánlhatom, ha a sz. biblia zsidó auctoritások általi magyarra fordítása szőnyegre kerül. Egyébiránt reménylhetők, hogy a zs. hitközségi előljáróságok Magyarországon ezen tárgyban szent kötelességüket a haza iránt be fogják látni s teljesíteni. — Továbbá a zsinagógai szent beszéd még mindig majdnem kizárólag német, s annak maradnia kell, míg magyar zsidó-papnövendékház fenn nem áll., meri eddig bizony még igen kevés rabbi magyar hit-szónoklatot tartani.

A magyarok tehát, kik a zsidók tökéletes magyarosodását hazájukban kívánják, emánczipálják szellemileg s tetteleg a köznép s a törvény előtt. A zsidó igen érzékeny, de egyszersmind háládatos is. Óvakodjanak a zsidókat valahogyan kigúnyolni, Megsérteni, becstelentíteni; ügyekezzenek inkább Velők felebarátiilag bánni s őket minden alkalommal

magyar embereknek tekinteni. A zsidók pedig mondjanak egészen le középkori előítéleteikről, tekintsek magokat magyarnemzetbelieknek, szeressék mindenkinek felett a hazát s a magyart mint főnépét, de egyszersmind bánjanak e honbani minden nemzetséggel felebarátiilag.

Iparkodjanak zsidó auctoritások által magyarra fordított olcsó áron kiadandó szent bibliát különös tekintettel népiskolák számára létre hozni. Alapítanak magyar zsidó tanító- s papnövelvét, hogy rövid idővel a zsidó szent beszéd s a tanítók oktatás nyelve országszerte tiszta magyar lehessen. Jó akarral s szép szándékkal minden józan eszme kivihető, mind a kettő levén – reménylhető, hogy a zsidók magyarosodása a mi hazánkban nem sokára ténynyé lesz. Addig pedig úgyszinte később is a Magyarországon zsidók magyarosodásának barátjai jelszava legyen: „Hazaszeretet testvérítés, egyetértés, egyenlőség, szabadelvűség, egyesülés.”

Kelt P e s t e n , 1862-ik dec. 18-án.

Spiegler Gyula.

rabbi.

Budán, 1863. Nyomatott Bagó Mártonnál.